

*Informacija***Ljetna škola Šipan 2004.**

Atlantsko vijeće RH i Centar za međunarodne studije organizirali su tradicionalnu Ljetnu školu u hotelu Šipan, Luka Šipanska, na otoku Šipanu, koja se, ove godine, sastojala od četiri međunarodna znanstvena seminara, i to:

- *Nacionalne manjine i europske integracije*, suorganizatori Ured za nacionalne manjine i Savjet za nacionalne manjine Vlade RH, 1-7. srpnja 2004.
- *Demokratska kontrola sigurnosnog sektora u Jugoistočnoj Europi*, suorganizator Fondacija Friedrich Ebert, 7-14. srpnja 2004.
- *Euroatlantske integracije i jugoistok Europe*, suorganizatori Fondacije Konrad Adenauer i Hanns Siedel, 30. kolovoza – 5. rujna 2004.
- *NATO and Southeastern Europe*, suorganizator NATO Office of Information and Press, Bruxelles.

Ljetna škola namijenjena je prvenstveno mladim liderima, diplomatima, novinarima, polaznicima poslijediplomskih i doktorskih studija, znanstvenicima te zaposlenima u tijelima državne uprave koji se bave međunarodnim odnosima.

Nacionalne manjine i europske integracije

Sudionici su bili predstavnici Ureda za nacionalne manjine RH, Savjeta za nacionalne manjine RH, Centra za međunarodne studije iz Zagreba, predstavnica Ureda predsjednika RH, Zastupnici nacionalnih manjina u Hrvatskom saboru, državni dužnosnici iz brojnih ministarstava i ureda Vlade RH, predstavnici Vijeća Europe, OESS-a, Fakulteta političkih znanosti i HRT-a.

Seminar je otvoren pozdravnim govorom mr. Milene Klajner, predstojnice Ureda za nacionalne manjine RH i prof. dr. Radovana Vukadinovića, direktora Centra za međunarodne studije.

Prof. dr. Vukadinović drugog je dana seminara održao predavanje na temu *Nacionalne manjine u međunarodnim odnosima*, a slijedilo je predavanje prof. dr. Siniše Tatalovića, potpredsjednika Savjeta za nacionalne manjine RH, na temu *Modeli rješavanja položaja nacionalnih manjina u Europi*, u kojem se osvrnuo na iskustva europskih demokracija u rješavanju manjinske problematike.

Trećeg dana mr. sc. Tamara Obradović iz Ministarstva europskih integracija održala je predavanje na temu *Republika Hrvatska i Europska unija – značaj položaja nacionalnih manjina*, a slijedila su predavanja mr. sc. Milene Klajner, predstojnice Ureda za nacionalne manjine Vlade RH, na temu *Iskustvo reguliranja položaja nacionalnih manjina u RH*, te predavanje Aleksan-

dra Tolnauera, predsjednika Savjeta za nacionalne manjine RH u kojem se osvrnuo na ulogu Savjeta za nacionalne manjine u ostvarivanju manjinskih prava u RH.

Robert W. Becker, zamjenik voditelja Ureda Misije OEES-a u RH, svojim je predavanjem *OEES i monitoring ostvarivanja prava nacionalnih manjina* započeo četvrti dan seminara. Slijedilo je predavanje Alana Phillipsa, donekavog potpredsjednika Savjetodavnog odbora za provođenje Okvirne konvencije za zaštitu nacionalnih manjina u Vijeću Europe, na temu *Uloga Vijeća Europe u ostvarivanju prava nacionalnih manjina*.

Peti dan predavanja su održali zastupnici nacionalnih manjina u Hrvatskom saboru. *Uloga vijeća i predstavnika nacionalnih manjina u ostvarivanju manjinskih prava* bila je tema predavanja mr. sc. Zdenke Čuhnil, saborske zastupnice češke i slovačke nacionalne manjine, a dr. sc. Furio Radin, zastupnik talijanske nacionalne manjine u svom se predavanju osvrnuo na iskustva u radu Odbora za ljudska prava i prava nacionalnih manjina u Hrvatskom saboru. Mr. Helena Štimac-Radin, predstojnica Ureda za ravnopravnost spolova Vlade RH održala je predavanje *Unapređivanje položaja žena kao pripadnica nacionalnih manjina*.

O iskustvima Crne Gore u ostvarivanju prava nacionalnih manjina zadnjeg je dana seminara, govorio prof. dr. Nebojša Vučinić s Pravnog fakulteta u Podgorici.

Nakon svakog predavanja održana je diskusija u okviru koje su sudionici seminara imali prigodu za postavljanje pitanja i razmjenu iskustava i mišljenja.

U sklopu seminara, pod vodstvom doc. dr. Lidije Čehulić iz Centra za međunarodne studije izvedene su i dvije simulacije u kojima su sudjelovali svi sudionici. U izvedbi prve simulacije sudionici su podijeljeni u parove koji su u pregovorima "čovjek na čovjeka" trebali ostvariti maksimum svojih interesa navedenih u uputama za svakog pregovarača. Namjera simulacije bila je pokazati značaj detaljne pripreme za uspješne pregovore. Druga simulacija bila je konferencija Europske unije i zemalja Jugoistočne Europe, u kojoj su sudionici seminara podijeljeni na predstavnike EU i država regije. Sudionici su na temelju prethodnih uputa trebali zastupati interese izabrane države i pregovarati s predstavnicima ostalih država i EU. Cilj simulacije bio je pokazati težinu pripreme i vođenja multilateralnih pregovora.

Demokratska kontrola sigurnosnog sektora u Jugoistočnoj Europi

Prof. dr. Dragan Vukčević s Pravnog fakulteta u Podgorici i dr. Radule Knežević, direktor Nakladno-izdavačkog zavoda *Politička kultura* iz Zagreba, održali su vrlo zanimljiva uvodna predavanja govoreći o semantički složenim pojmovima poput demokracije, slobode, jednakosti, civilizacije, kontrole i moći u kontekstu današnjeg informacijskog društva. Posebno su se osvrnuli na zamke globalizacije u koje vrlo lako mogu upasti mali narodi

Jugoistočne Europe ukoliko mehanički i nekritički kopiraju zapadne trendove.

Doc. dr. Lidija Čehulić s Fakulteta političkih znanosti u Zagrebu održala je uvodno predavanje o simulacijama i njihovoj uporabi u proučavanju i predviđanju daljnjeg razvoja međunarodnih političkih odnosa. Istom prigodom je najavila i pripremila polaznike za sudjelovanje u simulaciji *NATO i Zapadni Balkan nakon Istanbula*.

Predavanja na temu *Jugoistočna Europa u Novoj Europi – politički sigurnosni i vojni aspekti* održali su prof. dr. Radovan Vukadinović, mr. sc. Franjo Turek, bivši ravnatelj Protuobavještajne agencije iz Zagreba, mr. sc. Branko Vignjević iz Ministarstva obrane Republike Srpske u Banja Luci i Zorana Suvaković, politički komentator *Politike* iz Beograda. Raspravljalo se o problemima koji muče tranzicijske zemlje Jugoistočne Europe jer istovremeno pokušavaju uspostaviti čvrste demokratske institucije, vladavinu prava, mehanizme civilne kontrole vojnog i sigurnosnog sektora te regionalnu sigurnost i suradnju kao preduvjete za što skorije priključenje euroatlantskim integracijama.

U popodnevnom dijelu pukovnik Zoran Bošković iz Srbije i Crne Gore i natporučnik Tihomir Bodrožić iz Hrvatske održali su izlaganja o ulozi RACVIAC-a na jugoistoku Europe. Ciljevi spomenute organizacije su jačanje suradnje i građenje povjerenja u regiji, osiguravanje pomoći u provedbi ugovora o kontroli naoružanja i uspostavi demokratske kontrole nad vojnim sektorom u svim zemljama Jugoistočne Europe. Ostvarujući ove zadaće, RACVIAC izravno doprinosi realizaciji Pakta o stabilnosti na jugoistoku Europe.

Treći dan međunarodne škole nastavljena je vrlo aktualna i nezaobilazna tema izgradnje povjerenja i novih odnosa među zemljama u Jugoistočnoj Europi. Ovaj put riječ je bila o ulozi OSCE-a u izgradnji demokratskog i civilnog društva te uspostavi novih prijateljskih odnosa među ratom zahvaćenim zemljama regije, a izlagao je H. E. Peter Semneby, voditelj misije OSCE-a u Hrvatskoj. Ključni problem kojim se bavi ova međunarodna organizacija je povratak izbjeglica, te osiguranje stvarnih, a ne samo deklarativnih uvjeta za njegovo ostvarenje (efektivna zaštita ljudskih i manjinskih prava, pravo na povrat imovine itd.).

Pukovnik Wolfgang K. P. Schultz, vojni izaslanik pri veleposlanstvu SR Njemačke u Hrvatskoj, govorio je o važnosti demokratske i civilne kontrole nad vojnim sektorom pozivajući se na njemački model. U modernoj državi oružane snage moraju biti u službi demokracije, te se, poštujući to načelo, u SR Njemačkoj iste nalaze pod nadzorom parlamenta (kontrola vojnog proračuna, Odbor za obranu, Komisionar za vojna pitanja), medija i jakog nevladinog sektora.

Sljedećeg dana, Christos Katsioulis s Odsjeka za međunarodne odnose i vanjsku politiku Sveučilišta Trier u Njemačkoj osvrnuo se na razvoj europske sigurnosne i vanjske politike u posthladnoratovskom svijetu. Predavač je iznio kratki kronološki prikaz izgradnje jedinstvene europske vanjskopolitičke i sigurnosne arhitekture (helsinški summit, ugovor iz Amsterdama)

zaključujući kako je ona jednako važna za ostvarenje potpunog europskog zajedništva kao i ekonomsko-monetarna unija.

Peti dan seminar je otvorio mr. sc. Franjo Turek zanimljivim predavanjem o obavještajnim službama u Jugoistočnoj Europi. Osnovni problem za uspostavu potpune demokratske kontrole vojnog sektora u zemljama tranzicije je prijelaz s penetracijskog modela kontrole vojno-sigurnosnog sektora na liberalni. Ograničenim sredstvima i u što kraćem roku treba provesti transformaciju, profesionalizaciju, koordinaciju sustava, edukaciju kadrova, te ojačati odnos s policijom i sudom, drugim riječima približiti se NATO standardu.

Da iste poteškoće vezane uz uspostavu demokratske kontrole vojnog sektora imaju sve postsocijalističke zemlje, potvrdio je i mr. sc. Milaim Fetai sa sveučilišta u Tetovu iz Makedonije. Osvrnuo se i na specifični problem proporcionalnog modela na kojem inzistira međunarodna zajednica u multietničkoj Makedonije i koji ide na štetu profesionalizma.

O izgradnji povjerenja između vojske i građana u Srbiji i Crnoj Gori predavao je prof. dr. Nebojša Vučinić s Pravnog fakulteta u Podgorici. On smatra da je za ostvarenje gore spomenutog cilja nužna što skorija dekriminalizacija, depolitizacija i profesionalizacija vojnog i sigurnosnog sektora u Srbiji i Crnoj Gori kako bi se ostvarile prepreke na koje nailazi Srbija i Crna Gora na putu k PFP i MAP programima NATO-a.

Peti dan bio je rezerviran za nastavak simulacije *NATO i Zapadni Balkan nakon Istanbula* započete prvog dana. Pod vodstvom doc. dr. Lidije Čehulić studenti su podijeljeni po grupama (Albanija, Bosna i Hercegovina, Hrvatska, Makedonija, Srbija i Crna Gora i NATO), te im je pružena prigoda da steknu prva iskustva iz pregovaranja putem bilateralne simulacije dijaloga predstavnika svake pojedinačne zemlje s NATO savezom.

Posljednji dan otvorili su mr. sc. Beno Arnejčić iz Ministarstva obrane Republike Slovenije i mr. sc. Mladen Nakić iz Ministarstva obrane RH, održavši predavanja o reformi oružanih snaga potrebnog za postizanje NATO zahtjeva. Premda nisu govorili iz iste perspektive, jer je Slovenija punopravni član NATO-a i EU, a Hrvatska tek na putu k željenim euroatlantskim integracijama, složili su se da je za uspješnu provedbu vojne reforme potrebno napustiti teritorijalni princip naslijeđen od bivše države i što prije krenuti u smjeru izgradnje sustava kolektivne sigurnosti kompatibilnog s NATO savezom. Nužna je izgradnja malih, mobilnih, interoperabilnih i efikasnih vojnih snaga. Pošto ostvarenje gore spomenutih ciljeva nužno uključuje otpuštanje većeg broja pripadnika, potrebno ih je prekvalificirati kako ne bi prerasli u socijalni i potencijalno sigurnosni problem.

Prof. dr. Siniša Tatalović s Fakulteta političkih znanosti u Zagrebu govorio je o parlamentarnoj kontroli sigurnosnog sektora u državama u kojima je isti nekad bio dio vojno represivnog aparata. Kontrola proračuna, Odbori za nadzor sigurnosnih službi, zajedno s nezavisnim medijima i javnim mnijenjem moraju biti instrumenti demokratskog nadzora vojnog i sigurnosnog sektora.

U radnom dijelu seminar je zaključila završna faza simulacije *NATO i Zapadni Balkan nakon Istanbula*. Predstavnici svih zemalja i NATO-a dobili su prigodu da iznesu svoje stavove, nakon čega su započela mukotrpana pregovaranja zemlja međusobno te svake pojedine zemlje s NATO savezom. Na kraju su sudionici simulirane konferencije uspjeli doći do konsenzusa te su pristupili pisanju nacрта zajedničke deklaracije.

Euroatlantske integracije i jugoistok Europe

Predavanja i diskusije održali su uvaženi strani stručnjaci Karl-Peter Schwarz, dopisnik *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, dr. Christoph Schwegmann znanstveni suradnik ureda Volker Rühle MP i Jos van Gennip iz Eduardo Frei Zaklade, sadašnji senator i predsjednik Nizozemskog izaslanstva pri NATO-u; naši predstavnici Vlade: ministrica europskih integracija mr. Kolinda Grabar-Kitarović, predsjednik Odbora za europske integracije Sabora mr. Neven Mimica; dr. Gordana Vilović iz Freedom Forum-a i predstavnik MORH-a mr. Mladen Nakić.

Ministrica mr. Kolinda Grabar-Kitarović i mr. Neven Mimica iznijeli su plan za početak pregovaranja RH s EU oko poglavlja Acquisa, te nam detaljno prenijeli cjelokupnu buduću strategiju Ministarstva za europske integracije i saborskog Odbora za europske integracije. Bitna zadaća tih institucija je dobro upoznati javnost s promjenama i regulativom koje nas očekuju u ovom razdoblju kandidature, te stoga i organiziraju predavanja, javne tribine i vode "politiku otvorenih vrata" prema građanstvu. Uz informiranje javnosti te ispunjenje gospodarskih, političkih i administrativnih kriterija, glavni ciljevi su i dobro organizirane pripreme za vođenje pregovora s EU te povećanje apsorpcijske moći korištenja pretpristupnih programa pomoći.

Karl-Peter Schwarz nam je dao zanimljivo vanjsko viđenje Hrvatske i njenog puta razvoja u pogledu masovnih medija, uz glavne značajke transformacija postkomunističkih država u smjeru liberalizacije masovnih medija. Istaknuo je slobodu izvještavanja, slobodu, tj. neovisnost tvrtki i organizacija, komercijalizaciju medija, profesionalizaciju novinarstva te proces globalizacije kao pet glavnih značajki tog procesa.

Dr. Christoph Schwegmann govorio je o novim izazovima sigurnosti, poznatih pod nazivom "soft security", a mr. sc. Mladen Nakić i doc. dr. Vlatko Cvrtić iznijeli su svoja razmišljanja o dosadašnjoj učinkovitosti NATO-a na području bivše Jugoslavije te pokušali geopolitički odrediti širi prostor jugoistočne Europe.

Doc. dr. Lidija Čehulić upoznala je polaznike Ljetne škole s razvojem NATO-a kroz njegove tri faze (hladnoratovska, posthladnoratovska, nakon 11. rujna 2001), a prof. dr. Vukadinović ukazao na gospodarske, političke i sigurnosne probleme Zapadnog Balkana.

Prof. dr. Zvonko Posavec iznio je tezu o kretanju međunarodnih odnosa između realističkih i idealističkih tendencija, a dr. Vilović nam je prezentirala zastupljenost "europske" tematike u našim tiskanim medijima.

Jos van Gennip je iznio tezu o mogućem novom atlantskom savezništvu te se kritički osvrnuo na postojeće probleme u Sjedinjenim Državama i EU. Istaknuo je manjak institucija globalne vlade, te iako su gospodarske veze jače no ikada, kriza savezništva je sada najizraženija.

NATO and Southeastern Europe

Nakon pozdravnih govora dobrodošlice svim članovima seminara od strane prof. dr. Radovana Vukadinovića te Troelsa Frolinga, predsjednika Udruge Atlantskih vijeća (ATA), radni dio seminara otvorila je dr. Jelena Grčić-Polić, pomoćnica ministra obrane RH, govoreći o potrebi da Hrvatska uđe u NATO, što je do sada u RH postignuto, što nam još predstoji te uključenosti hrvatskih snaga u međunarodne mirovne misije širom svijeta.

Državni tajnik Ministarstva obrane Republike Slovenije, dr. Milan Jazbec govorio je o putu Slovenije ka članstvu u NATO savezu. Karakterizirajući odnos Slovenije i NATO-a kao "ljubavnu vezu", dr. Jazbec je napomenuo kako je Republika Slovenija na svojem putu prema Savezu krenula ispočetka budući da, nakon proglašenja neovisnosti, nije imala nacionalnu vojsku. Dr. Jazbec je istaknuo kako je Slovenija prvotno pristupanje NATO savezu prepustila Ministarstvu obrane, uvidjevši tek kasnije kako to nije dovoljno, već je potrebno uključivanje svih državnih institucija.

Troels Froling, predsjednik Udruge Atlantskih vijeća, upozorio je na to kako je teroristički napad na Ameriku 11. rujna najbolji pokazatelj nove sigurnosne problematike koja se tiče svih, neovisno gdje se nalazili. Promjene doživljava i NATO savez koji jedini, za sada, može osigurati europsku, ali i globalnu sigurnost. Cilj ATA-e je upoznavanje javnosti s tim činjenicama ujedno im ukazujući na sve probleme s kojima se takav savez na putu susreće. Atlantsko vijeće mladih, YATA, samo je jedan od načina koji, organizirajući radionice za mlade buduće lidere, pokazuje težinu donošenja zajedničkih odluka.

Zsolt Rabai, iz NATO-ovog Ureda za informacije, istakao je kako su nedavno proširenje NATO-a te nastavak "new partneship" i "open door" politike jasni pokazatelji da NATO ne razmišlja o zaustavljanju širenja. Rabai se posebno osvrnuo na situaciju Republike Hrvatske naglašavajući kako je Istanbulski summit u hrvatskim medijima i javnosti nepotrebno proglašen razočaravajućim budući da zemlje Američko-jadranske povelje nisu dobile pozivnicu za članstvo u Savezu.

Prof. dr. Ivan Grdešić, bivši veleposlanik RH u Sjedinjenim Državama, prenio je sudionicima svoja iskustva tijekom godina kada se u Washingtonu nalazio u službi veleposlanika. Dr. Grdešić posebno se osvrnuo na teroristički napad od 11. rujna te implikacijama do kojih je on doveo mijenjajući vanjsku politiku SAD-a.

Pjer Šimunović, nacionalni koordinator RH za ulazak u NATO, naglasio je potrebu osvještavanja i većeg obrazovanja cjelokupnog stanovništva RH o prednostima i nedostacima budućeg hrvatskog članstva u NATO-u. Dr. Jo-

han Pucher, direktor RACVIAC-a, osvrnuo se na važnost suradnje između zemalja jugoistočne Europe kada je riječ o kontroli granica i razoružanju. Sigurnosna pitanja prerasla su granice pojedinih država i samo se zajedničkim djelovanjem i suradnjom mogu dati odgovori na pitanja koja za sobom donosi nova sigurnost.

+++++

Na ovogodišnjoj Ljetnoj školi sudjelovalo je ukupno dvjestotinjak polaznika i predavača iz Hrvatske, Slovenije, BiH, Srbije i Crne Gore, Makedonije, Albanije, Mađarske, Rumunjske, Bugarske, Italije, Njemačke, Velike Britanije, Nizozemske, Belgije, Danske i Litve. Bila je to još jedna prilika da se mladi lideri, ili oni koji će to tek postati, međusobno upoznaju, razmijene iskustva ali i čuju korisne informacije i savjete uvaženih ljudi iz političkog ili akademskog života ne samo regije Jugoistočne Europe, već i predstavnika međunarodnih organizacija, NATO-a, EU, Vijeća Europe, OSCE-a.

Na školi su predstavljene i dvije knjige: *NATO i novi međunarodni odnosi* doc. dr. Lidije Čehulić i Godišnjak "Šipan 2003" u izdanju Nakladno-izdavačkog zavoda *Politička kultura*, o kojima su govorili Radule Knežević, direktor Nakladno-izdavačkog zavoda *Politička kultura* iz Zagreba, Žarko Radonjić, direktor izdavačke kuće *CID* iz Podgorice, a polaznici su mogli razgledati i neka druga novija izdanja iz područja međunarodnih političkih odnosa tih izdavačkih kuća. Tijekom škole sudionici su, zahvaljujući susretljivosti Ministarstva obrane RH i Ministarstva mora, pomorstva, prometa i turizma koji su ustupili svoje brodove, te lokalnoj vlasti općine Konavle, posjetili otočje dubrovačkog arhipelaga, Mljet te Prevlaku. Ovom prilikom najsrdačnije im se zahvaljujemo kao i glasnogovornici Dubrovačko-neretvanske županije mr. sc. Aidi Cvjetković koja je na svakom seminaru upoznala polaznike s ljepotama, mirisima i orisima otoka Šipana.

Pripremili:

*Tomislav Bradić, Andrea Grgić,
Magda Juras, Višeslav Majić*